

Kjærlighet som fenomen i sykepleien

Intervju med Herdis Alvsvåg sykepleielærer og cand. polit i sosiologi. Hun er førsteamanuensis ved Haraldsplass diakonale høgskole.

HVORDAN FORSTÅR DU KJÆRLIGHET OG HVILKEN PLASS HAR KJÆRLIGHET I SYKEPLEIEN?

Kjærligheten er grunnleggende i livet, og dermed også i alle yrker som har med menneskelig liv å gjøre. Kjærligheten har mange ansikter; eksempelvis nestekjærlighet, søskenkjærlighet, mors- og farskjærlighet, den erotiske kjærlighet. I helsevesenets yrker uttrykkes kjærlighet som nestekjærlighet. Kjærlighet er grunnleggende i profesjonelle yrker som sykepleieryrket, læreryrket, legeyrket osv. Nestekjærligheten uttrykker seg på mangfoldige måter i disse yrkene. Kjærlighet er en gave som mennesket har fått for å gi videre til andre, kan vi også si, og i profesjonelle sammenhenger uttrykker disse "gavehandlingene" seg som faglige og menneskelige handlinger, ord og holdninger. Men nestekjærligheten trenger også tid, rom og strukturer slik for å kunne bli uttrykt. Det er vel på dette området pressede og travle yrker i helsevesenet kjenner at det butter imot. Kjærligheten utfolder seg konkret, kjærligheten tenker og handler. Fornuft, rasjonalitet, kvalifikasjoner og kompetanser må trekkes inn, og det må legges til rette for at kjærlighetens handlinger, eller nestekjærligheten, kan utfolde seg. Slik har kjærligheten også en systemside. Sosialpolitikk og helsepolitikk kan beskrives som kjærlighetens

systemsider. Videre har kjærligheten i likhet med omsorgen en konkret side som en i profesjonelle sammenhenger trenger utdanning for å virkeliggjøre. Også i helsevesenet dreier det seg om å sette det radikale kjærlighetsbudet om å elske sin neste som seg selv, ut i livet. Kjærligheten kan uttrykke seg som omsorg og ansvarfølelse. Det betyr at kjærligheten er en aktivitet. Dens vesen er å få noe til å vokse. Respekt og forståelse er også uunnværlige grunnelementer i kjærligheten. Den profesjonelle nestekjærligheten har røtter i faglig viten, erfaring og kompetanse, samtidig som den profesjonelle nestekjærligheten evner å se og verdsette hele mennesket. Kjærlighet som et grunnleggende begrep er ikke minst blitt understreket i sykepleiefaget hvor omsorg som nestekjærlighet er arbeidet fram som et faglig grunnleggende begrep i helse- og omsorgsfagene, ikke minst av Kari Martinsen. Noen av sykepleiens formødre som Florence Nightingale, Rikke Nissen og Elisabeth Hagemann framholdt også at kjærlighet er grunnvollen i sykepleien, men det er ikke tilstrekkelig, det trengs også utdanning i tillegg. Elisabeth Hagemann skriver at barmhjertighet eller nestekjærlighet er grunnlaget i sykepleien. Fortellingen om Den barmhjertige samaritan (Lukas 10, 25-37) er en grunnfortelling om nestekjærlighet. Den forteller noe om hva nestekjærlighet er, hva det ikke er, og den forteller om hvordan det kan handles nestekjærlig.

HVORDAN KOMMER KJÆRLIGHETEN TIL UTTRYKK I EN FAGSAMMENHENG?

Nå har jeg allerede sagt noe om det. I en fagsammenheng trenger en utdanning for å uttrykke kjærlighet. Det vil si at legen trenger utdanning til å kunne utøve nestekjærlighet i en legesammenheng, det samme trenger sykepleieren, fysioterapeuten og læreren også, for å nevne noen yrker. Det finnes noen fenomener som er livsnødvendige og som er utenfor vår makt. Slike som kjærligheten, tilliten, håpet, åpenheten. Livsnødvendigheter kaller Løgstrup i Den etiske fordring (1956) for suverene livsytringer. På ett nivå kan kjærlighet forstås slik, som noe som tilhører livet og er utenfor vår makt og kontroll, noe som er ontologisk og grunnleggende. Andre fenomener har vi makt og innflytelse på. Det er fenomener som vi kan lære, som vi kan anstrenge oss for å oppfylle. Disse er på et annet nivå, de tilhører det kulturelle, det menneskene

selv konstruerer. Vi kan oppfylle dem med våre handlinger og holdninger. Noen tar utdanning for å kunne utøve kjærlighetens gjerninger. Det gjelder yrkene i helse- og sosialvesenet, det gjelder også lærere og andre som arbeider i tjeneste for andre. Ofte trengs utdanning for å kunne utøve kjærlighetens gjerninger. Men slett ikke alltid. Kjærligheten kommer gjerne spontant til uttrykk i omsorg og respekt for den andre. Omsorg, ansvar og dannelse trengs i utøvelse av kjærlighetens gjerninger. Slik sett tar disse vare på kjærligheten og skaper rom for dens virke mellom menneskene. Det som er i vår makt er å leve og handle slik at fenomener som kjærlighet, åpenhet og tillit får rom mellom oss, og plass og vilkår i helsevesenets ulike rom. Profesjoner i helsevesenet er viktig for å virkeliggjøre kjærligheten. Med profesjonalitet forstås i denne sammenhengen yrkesutøvere som utøver yrket selvstendig på bakgrunn av formell utdanning på høyere nivå, hvor fagkunnskaper, medmenneskelighet og kritisk refleksjon kommer til uttrykk i den konkrete yrkesutøvelse. Det handler om at den profesjonelle integrerer det faglige, det moralske og det personlige i yrkesutøvelsen. Det vil si at profesjonalitet, faglig kyndighet og dannelse er en enhet i den profesjonelle personen. Da trengs ulike former for kunnskap. Ett av kriteriene på en profesjon har alltid vært at den er basert på faglig kunnskap. Kjærlighetens konkretiseres i og

gjennom profesjonelle møter. Fruktbare strukturer kan skape rom for kjærlighetens gjerninger. Noen ganger skaper strukturer, systemer og handlemåter hindringer for utøvelse av profesjonell nestekjærlighet. Nestekjærlighet vil si å hjelpe et annet menneske som trenger det. Det er en umiddelbar tilskyndelse. Hvordan det kan hjelpes avhenger av den konkrete situasjonen, det kan handle om å støtte og hjelpe, lege og pleie, men det kan også dreie seg om å stille krav om selv å yte, trene og endre handlingsmønster. Den fremmede er min neste, nestekjærligheten vender seg mot den andre og den baserer seg ikke på gjenytelse. Det fordres nestekjærlighet overfor fremmede, som pasienter, pårørende og studenter.

HVA ER KJÆRLIGHETENS KILDER?

Fenomenet kjærlighet har mennesker alltid vært opptatt av. Filosofer, psykologer og teologer har tematisert kjærlighet på ulike måter og vi har ulike begreper for kjærlighet. Agape (gresk) og caritas (latin) handler om nestekjærlighet. I kristen forståelse

er kjærligheten gitt menneskene av Gud for at vi skal gi den videre til vår neste. I denne forståelsen er Gud kjærlighetens kilde. Gud er kjærlighet og bruker mennesket til å virkeliggjøre kjærligheten. Fordi Gud elsker sin skaping, gjøres ingen forskjell, alle elses og alle har fått kjærligheten nedlagt i seg. Kjærligheten åpenbarer seg også i skaperverket, den preger skaperverket i den forstand at vi overøses av naturens gavmildhet. Andre vil hevde at kjærligheten er gitt oss med det skapte liv som et nødvendighetsfenomen, noe vi ikke kan tenke oss tilværelsen foruten. Disse fenomenene er livsnødvendige som lyset, luften og vannet, for at menneskelig fellesskap skal kunne opprettholdes. Slik sett kan kjærlighetens kilder være mange; Gud, Bibelen og ikke minst salmeskatten. Også skaperverket som viser oss kjærlighetens storhet er en kilde. Menneskelig fellesskap hvor kjærlighet uttrykkes vil også være en kilde til kjærlighet. Også det som menneskene skaper i glede og kjærlighet kan være kilder, som ulike kulturelle og kreative uttrykk. Så skal vi heller ikke glemme at

den største glede en kan ha det er å gjøre andre glad, slik vi skrev i minnebøkene til hverandre før i tiden. Det gjelder like mye i dag, og vi kan tilføye: kjærlighet skaper kjærlighet, kjærlighet blir til liv. Det er også viktig å minne hverandre om at det står skrevet at vi skal elske vår neste som oss selv.

